
Deres ref: 20/4919

Høringsuttalelse fra Jussbuss om forslag til nye regler om tilsynsråd for kriminalomsorgen

1. Om Jussbuss

Jussbuss er et studentdrevet rettshjelptiltak med 50 års erfaring med rettshjelpsarbeid og oppsøkende virksomhet. På bakgrunn av våre erfaringer ønsker vi å knytte noen kommentarer til forslagene.

2. Overordnet om høringen

Overordnet er vi positive til de foreslåtte endringene i tilsynsrådsordningen. Vi mener at et fungerende tilsynsråd bør være et minstekrav til innholdet i soningshverdagen. Dagens tilsynsrådsordning har vært gjenstand for kritikk¹, og det har vært klart at ordningen ikke har fungert etter sin hensikt. Gjennom vår kontakt med innsatte, erfarer vi at mange ikke er kjent med rådet, og blant de som kjenner til det er det liten tillit til om ordningen fungerer og er uavhengig. De opplever også at rådene er lite tilgjengelige, og besøker fengslene for sjelden. Det er derfor viktig at innsatte gjøres kjent med tilsynsrådets funksjon, og får tilgang på kontaktinformasjon. Endringsforslagene som presenteres i høringsnotatet er gode svar på noen av svakhetene ved dagens ordning. Jussbuss stiller seg derfor i all hovedsak bak høringsforslaget.

3. Til forslaget § 9 *Tilsynsråd for fengslene*

For å sikre at tilsynsrådet har en reell kontrollfunksjon, står rådets uavhengighet sentralt. Det er derfor positivt at bestemmelsen klargjør at rådet er uavhengig, samt at det legges klare føringer for departementets instruksjonsmyndighet.

Departementet ber om innspill på om tilsynsrådets mandat bør omfatte både rettigheter og innsattes velferd, eller om det bør avgrenses på en klarere måte. Til dette ønsker vi å bemerke at vi i saksbehandlingen erfarer at mange problemstillinger innsatte har er av mer velferdsmessig enn rettslig karakter. Velferdsmessige problemstillinger kan ha stor betydning for den innsatte, og bør etter vår mening være omfattet av tilsynsrådets mandat. Jussbuss erfarer videre at behovet for en tilsynsordning er stort i de saker som handler om tilværelsen i fengsel. Ofte angår dette også flere innsatte. Eksempler på dette er saker om aktivitetstilbud,

¹ Se bl.a. Særskilt melding til Stortinget om isolasjon og mangel på menneskelig kontakt i norske fengsler, dokument 4:3 (2018/19)

gjennomføring av besøk, utøvelse av religion og kosthold. Disse sakene har ofte det til felles at de ikke gir innsatte krav på enkeltvedtak, og dermed kan de ikke klage på forholdet. Som innsatt vil det ofte være vanskelig å få hjelp til å løse disse problemene, ettersom kontakt med omverdenen, herunder organisasjoner og ombud som kan hjelpe i sakene, er begrenset. Vi anser det som svært viktig at tilsynsrådet behandler saker om praksis i fengslene som ikke nødvendigvis kan knyttes til rettigheter. På denne måten kan tilsynsrådet bidra til en bedre soning for mange innsatte.

Straffegjennomføringsloven gir få rettigheter til innsatte, og avgjørelsene som fattes beror på forvaltningens frie skjønn. Eksempelvis har innsatte krav på felleskap «så langt praktisk mulig», jf. strgf. § 17. Dette åpner for bruk av de facto isolasjon begrunnet i blant annet bygnings- og bemanningsmessige forhold. Vi mener slike, og tilsvarende forhold, må være gjenstand for tilsyn.

Videre er vi positive til at det ikke skal være avgjørende for tilsynsrådets engasjement om det er kriminalomsorgen eller en av de øvrige etatene som leverer tjenester til innsatte som er ansvarlig for det aktuelle forholdet. Jussbuss får ofte henvendelser fra innsatte om helsetjenesten i fengslene. Dette er saker av stor betydning for dem det gjelder, og det er derfor fordelaktig at innsatte også kan ta opp utfordringer knyttet til helsetilbudet med tilsynsrådet.

Departementet foreslår i høringsnotatet at tilsynsrådets virksomhet skal begrenses til fengslene. I dag omfatter virksomheten også straffegjennomføring i samfunnet. Vi har forståelse for at tilsyn med straffegjennomføring i regi av friomsorgskontorene krever andre metoder enn tilsyn med fengsler. Jussbuss er enig i at det kreves andre metoder i fengsel, spesielt fordi kontakten med omverden er mer begrenset. Det er viktig at det skapes en ordening hvor det er enkelt for innsatte å komme i kontakt med tilsynsrådet, og at tilsynsrådets tilgjengelighet tilpasses innsattes hverdag i fengsel. I tillegg er det positivt at en slik begrensning vil bidra til at tilsynsrådet får en spisskompetanse på utfordringer i fengslene. Saker fra fengslene skiller seg fra saker om straffegjennomføring i samfunnet, og vi ser fordeler ved at Tilsynsrådet konsentrerer seg om utfordringene i fengslene.

Vi mener samtidig at det er viktig med en tilsynsordning også for straffegjennomføring i samfunnet. Det fremkommer av utredningen at det har vært få henvendelser fra personer som gjennomfører straff i samfunnet, men dette må ikke forstås som at det ikke kan være behov for tilsyn i disse tilfellene fremover. Når stadig flere skal sone sin straff i samfunnet, burde ikke tilsynsordningen for disse bygges ned.

4. Til forslaget § 9 a *Oppnevning av medlemmer til tilsynsrådet*

Vi mener det er positivt at tilsynsrådet skal være et nasjonalt organ. Dette vil kunne motvirke den ulike praksisen man har sett i regionene under dagens ordning. I tillegg er det hensiktsmessig med et tilsynsråd som har et overblikk på utfordringer i alle norske fengsler. Videre er vi positive til at det skal oppnevnes medlemmer med formål om å sikre geografisk spredning. Det er videre en fordel at bestemmelsen legger til grunn at medlemmer som går ut av rådet erstattes etter hovedreglene for oppnevning da dette er med på å sikre kontinuitet i arbeidet. Vi mener også at leder og nestleder må være ansatt på fulltid, for å sikre reell mulighet for dem til å delta på flest mulig fengselsbesøk.

5. Til forslaget § 9 b *Taushetsplikt*

For at tilsynsrådsordningen skal fungere etter sin hensikt, støtter vi det foreslåtte unntaket fra taushetsplikten. Vi mener dette er nødvendig for å sikre reell kontroll ved tilsyn i fengslene. Vi er videre positive til at bestemmelsen legger opp til en vurdering av nødvendighet og forholdsmessighet ved behandling av personopplysninger.

Eventuelle spørsmål kan rettes til Jussbuss på telefon 22 84 29 00 eller på e-post til fengselsgruppen@jussbuss.no.

Med vennlig hilsen

Jussbuss v/

Rolf Inge Salte

Melissa Sabamali

Ida Henriette Toftner

Marianne Roska Valheim

Helene Gram Olsen

Ida Solberg Thommessen

Rita Paramalingam

Axel Hodnefjeld

Frida Ose Marthinussen